

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ "СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ"

РЕЦЕНЗИЯ

От: Проф. д-р Венета Стоянова Гайдарджиева;
Тракийски университет, Стара Загора, Стопански факултет;
Научна специалност: „Народно стопанство (история на народното стопанство – регионално развитие)“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен **„доктор на науките“** в професионално направление 3.7. Администрация и управление (Регионално развитие).

Автор на дисертационния труд: Проф. д-р Климент Минев Найденов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Геолого-географски факултет, катедра „Регионално развитие“

Тема на дисертационния труд: „Географски детерминанти на обществената и културна динамика: регионални дискурси в межкултурната комуникация в контекста на устойчивото развитие.“

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №РД-38-39/19.01.2024 на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

1. Информация за дисертанта

Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е на основание решение на ФС на Геолого-географски факултет от 16.01.2024 г. с протокол № 1.

Проф. д-р Климент Минев Найденов придобива образователна и квалификационна степен „Магистър“ по „География, Икономическа география, население и селища“ в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2001 г. От 2002 до 2005 г. той е хоноруван преподавател в катедра “Регионална и политическа география” на ГГФ, СУ. В периода 2005-2016г. последователно е асистент, старши асистент, главен асистент и

докторант в катедра “Регионално развитие” на Геолого-географски факултет. През 2012 г. придобива ОНС „доктор“ с дисертационен труд на тема: „Демографската политика на Р България – фактор за устойчиво развитие“. От 2013 до 2015 г. изучава втора ОКС „магистър“ по МП „Икономика и управление на туризма“ във Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите, гр. Пловдив. През периода 2016 – 2019 г. е ръководител катедра “Регионално развитие” и е хабилитиран за доцент в професионално направление 4.4. Науки за Земята (Регионално развитие, демография и управление на човешките ресурси). От 2019 г. е професор в професионално направление 4.4. Науки за Земята (Регионално развитие, демография и управление на човешките ресурси). От 2019 г.– до сега проф. Найденов е Декан на Геолого-географския факултет в Софийски Университет.

Професионалната компетентност на проф. Найденов в областта на устойчивото регионално развитие му отрежда участие в работата на различни държавни институции и съвети:

- 2017-2019 - ръководител и член на експертни групи в процедури за институционална и програмна акредитация по професионално направление 4.4. „Науки за Земята“ към НАОА;
- 2015–2022 - член на Съвета по регионална политика към министъра на МРРБ;
- 2017–2020 – нещатен сътрудник към Комисията по регионална политика, благоустройство и местно самоуправление към 44-то Народно събрание;
- 2020-2021 – член на работната група към Столична община за изготвяне на Програма за качеството на атмосферния въздух на СО за периода 2021-2026 г.;
- 2021- – член на Регионалния съвет за развитие на Югозападен регион за планиране;
- 2021-2026 – член на постоянно действащ научен съвет към СО за изпълнение на „Комплексна програма за подобряване качеството на атмосферния въздух на територията на СО за периода 2021-2026 г.;
- 2021г. – член на Комитета за наблюдение на Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020;
- 2020 г. – член на Съвместния програмен комитет за разработване на Програмата за сътрудничество Гърция – България 2021 – 2027 г.

Има над 20 годишен опит в ръководството на проекти и

управлението на екипи.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

- *Структура, обем*

В структурно отношение, дисертационният труд на тема „Географски детерминанти на обществената и културна динамика: регионални дискурси в межкултурната комуникация в контекста на устойчивото развитие“, представен от проф. д-р Климент Найденов е в обем от общо 726 страници и включва: въведение, три глави, заключение, научни приноси и използвана литература. В текста са използвани 475 литературни източника от които 6 на кирилица, а останалите на латиница.

В съдържателно отношение представеният дисертационен труд е сравнително добре балансиран.

Във въведението се обосновава всеобхватността и многостранността на темата, както и нейната актуалност с оглед на устойчивото развитие. Акцентира се върху основната роля на географските детерминанти за социалната и културната динамика при оформянето на политики и практики за устойчиво развитие на регионално, национално и наднационално ниво. Авторът подчертава, че дълбокото разбиране на географския, културния и социалния контекст на всеки регион е от съществено значение за да бъде устойчивото развитие ефективно. Основна цел на изследването „Географски детерминанти на социалната и културната динамика: регионални дискурси в межкултурната комуникация в контекста на устойчивото развитие“ е да установи влиянието на географията върху развитието на обществото и формирането на културните особености в различните държави, като се установи или не връзката между тях и формирането на екологично съзнателното поведение, пречупено през призмата на устойчивото развитие и индекса за зелен растеж. В допълнение на това се проучва и анализира влиянието върху социалната и културната динамики, особено в сферата на межкултурната бизнес комуникация и как тези динамики се пресичат и оказват влияние върху усилията за устойчиво развитие на регионално ниво. За постигане на целта, авторът поставя за изпълнение пет основни задачи, свързани с идентифициране на географските детерминанти; анализ на социалната и културната динамика; изследване на регионалните дискурси; анализ на географските, социалните и културните фактори и взаимодействието им с целите за устойчиво развитие; анализ как тези фактори си взаимодействат с Индекса за зелен растеж и неговите подиндекси. Основната хипотеза на дисертация е, че географските характеристики на даден регион (като неговия климат, топография,

природни ресурси и относително местоположение) значително влияят върху неговата социална и културна динамика, която от своя страна оформя регионалните дискурси в межкултурната комуникация. Тези влияния са от решаващо значение за разбирането и прилагането на стратегии за устойчиво развитие в различни регионални контексти. Основната хипотеза на автора е подкрепена от няколко подхипотези.

В изследването се прилага мултидисциплинарен подход, съчетаващ методи от географията, икономиката, културологията, социологията и науки за земята. Използвани са различни количествени и качествени методи за да се постигне по-добро разбиране за начините, по които географските детерминанти оформят социалната и културната динамика и как това разбиране може да се приложи в контекста на устойчивото развитие и межкултурната комуникация.

В *първа глава*, в теоретичен план подробно се разглеждат влиянието на основните географски фактори и на географските закони, оказващи влияние върху обществото и културата, както и върху устойчивото развитие.

Във *втора глава* детайлно се анализират межкултурните различия в света (на примера на 78 държави от цял свят и тяхната бизнес култура).

В *трета глава* „Регионални дискурси при межкултурните бизнес комуникации в контекста на устойчивото развитие и екологичното поведение“ се анализират ефектите на културните измерения на Хофстеде върху про-екологичното поведение и влиянието на бизнес културата върху екологично съзнателното поведение и съответно върху целите за устойчиво развитие.

В *заклучението*, авторът акцентира върху значението на Географията за изучаването на околната среда, социалната динамика, структурите на управление, климатичните рискове, възможностите за устойчиво развитие, инвестиционните стратегии и културните аспекти и върху необходимостта от разбиране и интегриране на географските знания в бизнес стратегиите на компаниите, което ще доведе до по-голяма отговорност и устойчивост в тяхната работа.

Структурната цялост и логическата обвързаност на отделните структурни елементи на дисертационния труд са сравнително добре представени и защитени.

- *Оценка за: актуалност на темата; целта; задачите; обекта; предмета; основната теза на дисертационния труд*

Дисертационният труд разглежда актуален в научно и научно-приложно отношение проблем, с висока обществена значимост и е

защитен от автора във въведението и в цялостното съдържание на дисертационния труд. В исторически план, идеи за влиянието на географията върху социално-икономическото и политическото развитие на обществото, и формирането на културните особености в различните държави развиват през XVIII век Шарл Монтескьо в своя трактат „За духа на законите“ (1748 г.) и представителите на предшествениците на Историческата школа в Германия Адам Мюлер и Фридрих Лист през първата половина на XIX век. Те се обявяват срещу абстрактния метод на изследване на икономическите процеси, защото всяка държава има свои конкретно-исторически особености в своето икономическо развитие. Това потвърждава, че изследване от такъв характер има своята обществена значимост и от гледна точка на съвременните предизвикателства.

Основната цел и посочените в труда пет задачи за нейното изпълнение са сравнително ясни и логически обвързани с водещата изследователска теза. Основната хипотеза на дисертацията, че географските характеристики на даден регион значително влияят върху неговата социална и културна динамика, която от своя страна оформя регионалните дискурси в межкултурната комуникация, а те са от решаващо значение за разбирането и прилагането на стратегии за устойчиво развитие в различни регионални контексти е добре формулирана и е успешно защитена от автора. Тя е подкрепена от няколко подхипотези и може да бъде проверена чрез избрания от автора методологически инструментариум.

- *Оценка за степента на познаване на научната литература и изследваната в дисертационния труд проблематика.*

Направен е обширен преглед на съществуващата литература (общо 475 литературни източника, включващи и най-новите изследвания по проблема), за да се установи текущото състояние на изследванията в тази област. Включени са академични списания, книги и онлайн източници, обхващащи география, културна динамика, устойчиво развитие, межкултурна комуникация и т.н. Това показва едно добро познаване на съвременните проблеми на разглежданите въпроси.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд са постигнати следните научни и научно-приложни резултати:

- обосновано е същественото значение на Географията за изучаване възможностите за устойчиво развитие, инвестиционните стратегии и културните аспекти, за интегрирането на географските знания в бизнес стратегиите, което позволява на компаниите да работят по-устойчиво и

отговорно;

- в контекста на глобалните предизвикателства, като изменението на климата, миграцията и икономическото неравенство, това проучване дава по-задълбочено разбиране на различните начини, по които различните региони подхождат към тези проблеми, улеснявайки по-ефективно глобално сътрудничество;

- анализите и заключенията от дисертационния труд могат да подпомогнат политиците, бизнеса и международните организации при вземането на решения; да повишават ефикасността и приемането на политики и инициативи, свързани с устойчивото развитие;

- проучването се застъпва за културна чувствителност и приобщаване, насърчавайки разбирането, че различните културни и географски среди допринасят за различни гледни точки и решения при справянето с глобалните проблеми;

- допринася за преодоляване на пропуските в разбирането между различните култури и региони;

- има за цел да насърчи политики и комуникации, основани на задълбочено осъзнаване на географския и културен контекст, който оформя обществата, като по този начин допринася за по-устойчива, приобщаваща и хармонична глобална общност.

Предвид посочените резултати може да се приеме, че поставените цели и задачи в дисертационния труд са изпълнени.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- *Оценка за приносите, посочени от дисертанта.*

Анализираните научни и научно-приложни приноси на кандидата, могат да бъдат групирани в изследователска област, свързана с ПН 3.7. Администрация и управление (Регионално развитие) и конкретно засягат определени социално-икономически, културни и комуникационни аспекти на регионалното развитие. Проф. Найденов е формулирал 10 научни приноса от които преобладаваща част имат научно – приложен характер. Считам, че посочените научни и научно-приложни приноси, отговарят на необходимите изисквания и са пряко свързани с изследователската тема, но при една допълнителна редакция смисловото припокриване при някои от тях би могло да се избегне (напр. приноси 1,5,8 или приноси 4,7).

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Публикации посочени от автора, свързани с дисертационния труд са 6, а именно:

- *Научни публикации в издания, които са реферирани и*

индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация

1. Naydenov Kl., BULGARIAN CASE STUDIES IN IMPROVING URBAN AIR QUALITY, International Multidisciplinary Scientific GeoConference Surveying Geology and Mining Ecology Management, SGEM, 2022, pages:287-294, ISSN (online):13142704,

doi:10.5593/sgem2022/4.1/s19.37, Ref, SCOPUS, SJR (- 2022)

2. Naydenov Kl., GEOPARKS AS A BASIS FOR THE INTEGRATED CONSERVATION OF ECOSYSTEMS, CULTURAL HERITAGE, AND DEVELOPMENT OF ECOTOURISM, International Multidisciplinary Scientific GeoConference Surveying Geology and Mining Ecology Management, SGEM, 2022, ISSN (online):13142704,

doi:10.5593/sgem2022/5.1/s20.026, Ref, SCOPUS, SJR (- 2022)

3. Naydenov Kl., D. Atanasov, Green city—future sustainable development and smart growth, Proceedings of the International conference “InterCarto. InterGIS”, issue:28, 2022, ISSN (print):2414-9179, ISSN (online):2414-9209, doi:https://doi.org/10.35595/2414-9179-2022-1-28-35-42, Ref, SCOPUS, SJR (- 2022)

4. Naydenov Kl., GREEN COMPETITIVENESS AS A REGIONAL BUSINESS STRATEGY, 21st International Multidisciplinary Scientific GeoConference SGEM 2021,2021, pages:131-138, ISSN (print):978-619-7603-28-6, ISSN (online):1314-2704,doi:10.5593/sgem2021/5.1/s20.031, Ref

5. Naydenov Kl., SMART REGIONS – OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE FUTURE , Proceedings - International Scientific Conference GEOBALCANICA 2020, 2020, pages:565-570, ISSN (online):1857-7636, doi:http://dx.doi.org/10.18509/GBP.2020.62, Ref, IF (- 2020)

• *Научни публикации в редактирани колективни томове*

1. Naydenov Kl., D. Atanasov, Circular economy and sustainable development in the EU — some aspects and trends, Proceedings of the International conference "InterCarto.InterGis", 26/1, 2020, pages:5-11, ISSN (print):2414-9179, ISSN (online):2414-9209 , Ref, др.

• *Посочено е и участие с доклад от конференция:*

1. Найденов Кл., Д. Атанасов, Картиране на измеренията на Хофстеде и влиянието им над екологичното поведение, Конференция „География и регионално развитие, Созопол, 2023 г.

Всички публикации са по темата на дисертационния труд и отразяват важни моменти от цялостната разработка. Те са в специализирани научни издания, насочени към читателска публика с висока степен на познаване на проблематиката.

6. Оценка на автореферата

По дисертационния труд е представен за рецензиране Автореферат в обем от 128 страници. В него е представена общата характеристика на дисертационния труд (актуалност, обект, предмет, теза, цел, задачи, ограничения, теоретична и методологична основа на изследването и др.). Представена е структурата и съдържанието на дисертационния труд. Представени са справка за приносите и списък с публикации по темата на дисертационния труд. Съдържанието на автореферата е съобразено с това на дисертационния труд и представя по един добър начин и синтез резултатите на изследването.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е разработен съгласно изискванията на Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Чл. 37. (Изм. - ДВ, бр. 19 от 2011 г.), ал. (1) и ал. (2). Общото ми положително становище е свързано с установените постижения в дисертационния труд, както и от факта, че в него не се откриват съществени пропуски и неточности. Критични бележки нямам, но считам, че работата би спечелила от по-ясен и стегнат изказ.

8. Заключение

Предложеният дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“ от проф. д-р Климент Минев Найденов на тема „Географски детерминанти на обществената и културна динамика: регионални дискурси в межкултурната комуникация в контекста на устойчивото развитие.“ представлява самостоятелно завършено авторово изследване, при което изследователските задачи са успешно изпълнени, а основната цел е постигната. Това ми дава основание да гласувам „за“ придобиване на научната степен „**доктор на науките**“ по професионално направление 3.7. Администрация и управление (Регионално развитие) от проф. д-р Климент Минев Найденов.

27.02.2024 г.
Гр. София

Подпис:
(проф. д-р Венета Гайдаржиева)